

# افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد  
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

نویسنده: والری بورت (VALERY BURT)

برگردان: ا. م. شیری

۰۸ اپریل ۲۰۲۴

## صفحاتی از تاریخ



آیا ارتش شوروی می‌توانست جزو ناتو باشد؟

در پی یک احساس شکست خورده

«همین روزها، آژانس خبری اسپوتنیک (فارسی) مطلبی دایر بر تقاضای اتحاد شوروی برای عضویت در پیمان «ناتو» منتشر کرده بود. در پی آن، سعی کردم واقعیت مسأله را از زبان پژوهشگران روسیه روشن کنم. مقاله پژوهشی حاضر، یکی از جامع‌ترین آن‌هاست.» - ا. م. شیری

\*\*\*\*\*

نیکلای پاتروشف، دبیر شورای امنیت ملی روسیه در مصاحبه‌ی اخیر خود با «Arguments and Facts» خاطر نشان کرد: واشنگتن و لندن به منظور تحریک هزینه‌های دفاعی کشورهای غربی و ثروتمند شدن از طریق فرامین نظامی، به روس‌ها دامن می‌زنند: «امریکا و انگلیس از روس‌ها برای تحمیل تعهدات اقتصادی قاطعانه به سایر کشورهای عضو ناتو استفاده می‌کنند. امریکا از افزایش ظرفیت مجتمع صنایع نظامی خود سود می‌برد و شرایط دستیابی به انواع بسیار خاص تسلیحات را به متحدان خود دیکته می‌کند.»

در جریان رزمایش‌های متوالی، سناریوهای مختلفی از رویارویی با روسیه در حال بررسی است و حمایت از رژیم کیف نیز در چارچوب یک بنیاد ویژه در نظر گرفته شده که ایده آن به پیشنهاد پینس استولتندرگ، دبیر کل ناتو به طرز گسترده‌ای مورد بحث قرار گرفت. قالب‌های تعامل دوجانبه، که در سال‌های نه چندان دور با معیارهای تاریخی و همچنین، بر اساس سند پایانی ۱۹۹۷ مورد بحث قرار می‌گرفت، اکنون در گذشته دور مانده است. در ضمن - اکنون باورش سخت است - اما ۷۰ سال پیش دولت اتحاد شوروی ابتکار عمل برای پیوستن به ناتو را به دست گرفت. در بیانیه‌ی مربوطه آمده است: «سازمان پیمان آتلانتیک شمالی دیگر نباید یک گروه بسته نظامی چند کشور باشد. بلکه، باید

برای پیوستن سایر کشورهای اروپایی که به موازات ایجاد نظام مؤثر امنیت جمعی در اروپا، برای تقویت صلح جهانی از اهمیت بالایی برخوردار هستند، باز باشد.

مخاطبان بیانیه گنج شده بودند. و در مقر ناتو، که آن زمان در پاریس واقع بود، سردرگم بودند. چه جوابی به مسکو بدهند؟ دادن اجازه به اتحاد شوروی برای پیوستن به ناتو به معنای تغییر اساسی سیاست کل غرب در قبال شرق و حرکت به سمت نزدیکی بود. امتناع از آن، در واقع ماهیت تهاجمی غرب، بی‌میلی آن برای پایان دادن به جنگ سرد را نشان می‌داد...

فکر قرار دادن غرب در موقعیتی ناخوشایند متعلق به آندری گرومیکو، معاون اول وزیر امور خارجه بود که پیش نویس یادداشتی را برای رئیس خود، ویاجسلاو مولوتوف فرستاد و در نهایت بیانیه تاریخی از آن زاده شد. علاوه بر اتحاد شوروی، اوکراین و بلاروس به عنوان سه کشور مستقل، درخواست‌هایی را به ناتو ارسال کردند.

در سال ۱۹۵۴، ناتو پنج ساله شد. هنوز وزنه‌ای در مقابل آن - پیمان ورشو - وجود نداشت. و اگر غرب با تمام عواقب ناشی از آن حسن نیت نشان می‌داد، ممکن بود اصلاً ظاهر نشود. پیوستن به این اتحادیه نظامی مستلزم تغییرات جهانی بود: نرم شدن اوضاع بین‌المللی، بهبودی روابط با غرب و آغاز همکاری‌های چندجانبه. با این حال، هیچ جایی برای حدس و گمان در مورد آنچه اتفاق نیفتاد، وجود ندارد. بهتر است آنچه را اتفاق افتاد، به خاطر بسپاریم.

...چندی قبل از تشکیل ناتو، دولت اتحاد شوروی یک ابتکار صلح برای انعقاد پیمان صلح ارائه کرد. این ابتکار از قدرت‌های بزرگ می‌خواست که به استفاده از زور علیه کشورهای دیگر متوسل نشوند و از همه دولت‌ها بخواهند که منازعات و اختلافات خود را فقط از راه‌های مسالمت‌آمیز حل و فصل کنند. در آن بیانیه، مصاحبه ستالین با کینگزبری اسمیت، مدیر کل آژانس امریکائی «اینترنشنال نیوز سرویس» در اروپا در جنوری ۱۹۴۹، که در پروادا منتشر شد، یادآوری شده بود. به گفته وی، «دولت اتحاد شوروی می‌تواند با دولت امریکا در انجام فعالیت‌هایی که با هدف اجرای پیمان صلح و منجر به خلع سلاح تدریجی بشود، همکاری کند». ستالین نیز آمادگی خود را برای دیدار با هری ترومن، رئیس جمهور امریکا اعلام کرد.

او نیز برای مذاکره اعلام آمادگی کرد و پیشنهاد کرد در امریکا دیدار کنند. ستالین به دعوت او سریعاً پاسخ داد. وی ضمن تشکر از این دعوت، افزود که این آرزوی دیرینه‌اش بوده که از امریکا دیدن کند. با این حال، ستالین به دلایل بسیار مشخص نپذیرفت و پاسخ داد: «متأسفانه، در حال حاضر از فرصت تحقق این آرزو محروم هستیم. زیرا، پزشکان با سفرهای طولانی مدت من به ویژه، از طریق بحر یا هوا به شدت مخالف هستند. بنابراین، من به رئیس جمهور امریکا، مسکو، لنینگراد، کالینینگراد، اودسا، یالتا در اتحاد شوروی و همچنین، پولند یا چکسلواکی را به عنوان محل ملاقات پیشنهاد می‌کنم».

منتظر پاسخ ترومن بودن منطقی بود. اما داده نشد. اولاً مؤدبانه نبود و ثانیاً... ظاهراً رئیس جمهور امریکا حتی به دیدار با ستالین فکر هم نمی‌کرد، بلکه، صرفاً برای طولانی کردن زمان بود. و هیچ نیازی هم به این وجود نداشت - طراحی بلوک آتلانتیک شمالی پیشتر شکل مشخص گرفته بود و زمان بسیار کمی تا تشکیل آن باقی مانده بود. تمرکز اصلی آن رویارویی با روسیه کمونیستی و متحدانش بود.

ایده انعقاد پیمان صلح بین پنج قدرت بزرگ: اتحاد شوروی، امریکا، چین، انگلستان و فرانسه از سوی نماینده اتحاد شوروی در سازمان ملل متحد در سپتامبر همان سال ۱۹۴۹ مطرح شد. اما این پیشنهاد باز هم از سوی کشورهای غربی رد شد. علاوه بر این، قابل پیش‌بینی بود - در آن زمان بلوک آتلانتیک شمالی دیگر تشکیل یافته بود. این بلوک شامل

۱۲ کشور بود: امریکا، کانادا، انگلستان، فرانسه، بلجیم، دنمارک، ایسلند، ایتالیا، لوکزامبورگ، هلند، ناروی و پرتگال.

برای مقایسه: اکنون ۳۲ کشور عضو ناتو هستند. یعنی، در عرض ۷۵ سال تعداد اعضای این بلوک تقریباً سه برابر شده است! فقط کشورهای اروپائی اتریش، سوئیس و ایرلند عضو آن نیستند. علاوه بر این، گسترش ناتو پس از انحلال پیمان ورشو فعالانه آغاز شد - کشورهای سوسیالیستی سابق از بلوک شرق به غرب پیوستند.



اما در سال ۱۹۹۴، بیل کلینتن، رئیس جمهور امریکا همتای روس خود، باریس یتسین را متقاعد کرد: «گسترش ناتو علیه روسیه نیست... من نمی‌خواهم به این فکر کنید که من هر روز صبح از خواب بیدار می‌شوم، فقط به این فکر می‌کنم که چگونه کشورهای پیمان ورشو را وارد ناتو کنم - من دیدگاه کاملاً متفاوتی در این باره دارم».

کلینتن طبق عادت، بی‌شرمانه دروغ گفت. اما یتسین به او باور کرد، یا بهتر است بگوئیم، او مجبور شد به او باور کند. زیرا، **یتسین به امریکا وابسته بود.** اما اکنون نیروهای اتحاد آتلانتیک شمالی به مرزهای روسیه بسیار نزدیک شده‌اند ...

ستالین زمانی گفت: «ما با ایجاد بلوک خود به تشکیل ناتو پاسخ نخواهیم داد. زیرا، باعث تقسیم بدتر اروپا خواهد شد. یعنی به همان چیزی خواهد انجامید که چرچیل به دروغ ما را به آن را متهم می‌کند». آیا او حتی می‌خواست یک پیمان ضد ناتو تشکیل دهد؟ در این باره اطلاعی در دست نیست. اما مشخص است که ستالین می‌خواست اتحاد شوروی به پیمان آتلانتیک شمالی ملحق شود. درست است، این علاقه‌مندی را او به شیوه منحصر به فرد بیان کرد.

ستالین در اگست ۱۹۵۲، لویی ژوکه، سفیر جدید فرانسه در اتحاد شوروی را در کرملین به حضور پذیرفت. هنگام صحبت، این دیپلمات خاطرنشان کرد که به گفته شارل دوگل، رئیس جمهور، ناتو یک اتحاد منحصراً صلح‌آمیز است. ستالین با شنیدن این کلمات خندید و با لبخند از آندری ویشینسکی، وزیر امور خارجه که در جلسه حضور داشت پرسید: «در این صورت، آیا اتحاد شوروی نباید به ناتو ملحق شود؟»

با این حال، برخی از مؤرخان معتقدند که ستالین شوخی نکرده است. او نقش خود را بسیار عالی بازی کرد، همانطور که پیش از یک بار کرده بود. او می‌دانست که غرب از واکنش او آگاه خواهد شد. و فکر می‌کرد، اگر «ماهی» «طعمه» را ببلعد چه؟

اما نبلعید و دو سال بعد، در سال ۱۹۵۴، همانطور که انتظار می‌رفت، ناتو پیشنهاد اتحاد شوروی برای پیوستن به کشورهای این اتحادیه را رد کرد. در بیانیه ناتو آمده است: «این پیشنهاد با اصولی که ساختار دفاعی و امنیتی کشورهای غربی بر اساس آن بنا شده، در تضاد است». علاوه بر این، خواسته‌های کاملاً غیرواقعی در مقابل اتحاد

شوروی مطرح شد: خروج نیروهای شوروی از اتریش و جمهوری دموکراتیک المان، تخلیه پایگاه‌های نظامی در شرق دور. بدیهی بود که غرب، در درجه اول، امریکا نمی‌خواست از رویارویی با شرق دست بردارد. با این حال، مسکو از ایده خود دست نکشید. در سال ۱۹۵۵، در اجلاس سران دولت‌های چهارگانه، پیشنهاد اتحاد شوروی برای پیوستن به ناتو دوباره مطرح شد. اما درها به روی اتحاد شوروی هنوز به شدت بسته بود اما برای دیگران، چارتاق باز. در آن سال پنجاه و پنج، المان به عضویت ناتو پذیرفته شد. پیش از آن، یونان و ترکیه به عضویت این بلوک درآمده بودند.

برای رهبران اتحاد شوروی روشن شد که امکان توافق با غرب وجود ندارد. و آن‌ها به تشکیل سازمان نظامی پیمان ولسا مشغول شدند و در ماه مه ۱۹۵۵ - شش سال پس از تشکیل ناتو پدید آمد! پیمان کشورهای سوسیالیستی شامل اتحاد شوروی، هنگری، المان دموکراتیک، پولند، البانی (در سال ۱۹۶۸ خارج شد)، بلغارستان، رومانی و چکسلواکی بود.

دو بلوک نظامی قدرتمند در مدت سی و پنج سال رو در رو قرار گرفته بودند. فعالیت‌های پیمان وارسا در فبروری ۱۹۹۱، پس از سقوط دولت‌های کمونیستی در اروپای مرکزی و شرقی متوقف شد. اما ناتو به گسترش خود ادامه داد و هنوز هم ادامه می‌دهد. اخیراً سویدن بی‌طرفی خود را کنار گذاشت و به ناتو پیوست. چندین کشور دیگر، از جمله اوکراین، هنوز در نوبت هستند...

این تنها اتحاد جماهیر شوروی نبود که به درهای ناتو «دق‌الباب کرد». در دوره گرمایش روابط روسیه و امریکا، مسکو زمینه پیوستن به این پیمان را جست‌وجو کرد. اما به آن فقط اجازه ورود به «راهرو» داده شد - در جون ۱۹۹۴، روسیه و ناتو سند چارچوب برنامه مشارکت برای صلح را امضاء کردند. این پایان کار بود.

ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه در مصاحبه با الیور استون، کارگردان گفت که در سال ۲۰۰۰، در مذاکرات مسکو، به رئیس‌جمهور امریکا پیشنهاد کرد که احتمال پیوستن روسیه به ائتلاف آتلانتیک شمالی را بررسی کند. و او پاسخ داد که با چنین اقدامی مخالف نیست. اما کلینتن باز هم دروغ گفت. برای این که هیچ کس به چنین پیشنهادی فکر نمی‌کرد. او افکار کاملاً متفاوتی در سر داشت...

اگر امروز، در بحبوحه بحران اوکراین، پیشنهاد پیوستن روسیه به ناتو دوباره مطرح شود چه؟ نمی‌دانم پاسخ رهبری ناتو به این پیشنهاد چه خواهد بود؟

مأخوذ از: [بنیاد فرهنگ ستراتیژیک](#)

۱۹ فروردین - حمل ۱۴۰۳